

УДК 378.4:069.614(477.43)

О.П.Григоренко

Музей історії Хмельницького національного університету – центр культурно-освітньої роботи у вихованні молоді

Досліджується культурно-освітня робота музею історії Хмельницького національного університету – першого вищого навчального закладу в місті Хмельницькому. Акцентується увага на тому, що зазначений підрозділ став важливим засобом патріотичного виховання студентської молоді.

Ключові слова: музей історії, Хмельницький національний університет, стенд, експонат, експозиція, студентська молодь, відвідувачі, відгуки, ректорат, вчені.

У Законі України “Про музеї та музейну справу” зазначено, що “музей – це науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини” і що одним із основних напрямів роботи музеїв є культурно-освітня діяльність.

В 1962 р. в м.Хмельницькому був відкритий загальнотехнічний факультет Українського поліграфічного інституту ім. І.Федорова, на базі якого, наказом Мінвузу УРСР від 29 вересня 1967 року №593, організований Хмельницький технологічний інститут побутового обслуговування. Основне завдання його полягало в підготовці висококваліфікованих фахівців для підприємств системи побутового обслуговування. За цей час вищий навчальний заклад пройшов складний шлях розвитку, реорганізувався у Технологічний інститут, Технологічний університет Поділля, згодом – у Хмельницький державний університет, а у 2004 році – в Хмельницький національний університет.

Питання поєднання процесів культурно-освітньої роботи у вихованні студентської молоді в Хмельницькому національному університеті висвітлювалося в працях М.П.Войнаренка, О.П.Григоренка, В.В.Дячка, О.М.Завальнюка, Ю.С.Земського, М.Є.Скиби, С.Г.Костогриза, М.П.Олійника, Г.Б.Параски, Р.І.Сіліна, І.Х.Ткачука, В.В.Чупири та інших. Однак проблема заслуговує на більш глибоке та всебічне дослідження. Метою статті є узагальнення культурно-освітньої роботи одного з найпрестижніших університетів країни на прикладі діяльності музею його історії.

В університеті сформований стабільний, працездатний, дружній, ініціативний та перспективний колектив викладачів та співробітників, що можуть працювати в умовах жорсткої конкуренції. “Я дуже пишаюся тим, що мені випала доля працювати з такими людьми. Як керівник університету, я відчуваю відповідальність за кожного, хто чесно виконує свої обов’язки, – зазначає ректор університету доктор технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України, академік Української технологічної академії, Міжнародної академії інформатизації, Української академії економічної кібернетики М.Є.Скиба. – Адже наш результат складається з великої кількості маленьких перемог кожного співробітника. Лише професіоналізм та відданість справі дають нам загальний позитивний результат”¹.

У жовтні 2012 року Хмельницький національний університет відзначає своє 50-річчя з початку підготовки фахівців з вищою освітою. Проте, що такий відомий тепер у світі навчальний заклад, як Хмельницький національний університет, починав свою діяльність як загально-технічний факультет Українського поліграфічного інституту ім. І.Федорова, розповідають експозиції музею історії вищого навчального закладу. Музей історії університету урочисто відкрито 27 вересня 2001 р. з ініціативи доктора технічних наук, професора М.Є.Скиби², головним завданням якого є збереження та пропаганда кращих традицій навчального закладу. Про науково-дослідну діяльність професорського-викладацького складу університету розповідають експонати музею історії ВНЗ. Змістовними і насиченими різноманітною інформацією є стенди “Заснування та розвиток університету”, “Ректори університету”, “Науковці ХНУ – видатні вчені сучасності”, “Випускники університету – доктори наук”, “Наукові школи університету”, “Студентська науково-дослідна робота”, “Міжнародні наукові зв’язки”, “Почесні професори і доктори наук університету”. З цих стендів відвідувачі дізнаються, що наукова діяльність університету забезпечується належним кадровим потенціалом. Оновлення та якісне покращення складу науково-педагогічних і наукових працівників – це один з найголовніших чинників успішного виконання дослідницьких проєктів різних рівнів. На даний час в університеті на постійній основі працює майже 70 докторів наук і професорів та 412 кандидатів наук і доцентів³.

Приклад ефективної підготовки науково-педагогічних кадрів показує ректор університету професор М.Є.Скиба. Як кожний справжній вчений М.Є.Скиба пройшов тривалий і справжній шлях свого професійного зростання. У 1980 р. захистив кандидатську дисертацію. В ході захисту ви-

никла досить активна дискусія, що засвідчила про його високу ерудицію, аналітичний підхід до важливих концептуальних проблем розвитку технічної науки. У 1985 р. М.Є.Скибі було присвоєно вчене звання доцента. У вересні 2004 року в спеціалізованій Вченій раді Київського національного університету технологій та дизайну М.Є.Скиба успішно захистив докторську дисертацію на тему “Наукові основи ресурсозберігаючих технологій переробки відходів натуральних шкір у матеріали та вироби взуттєвого виробництва”. Це дослідження, яке дістало схвальну оцінку наукової громадськості, присвячено розробці теоретичних основ проектування ресурсозберігаючих технологій для переробки відходів натуральних шкір. З цією метою дослідник розробив модель волокнистої структури шкіри на основі якої розроблені теоретичні основи технологій переробки шкіряних відходів. В результаті дослідження одержані аналітичні залежності, які зв’язують основні технологічні параметри операції розволокнення структури з конструктивними параметрами технологічного обладнання. Вченим удосконалена модель гідродинамічного розволокнення, на основі якої розроблений метод інтенсифікації гідродинамічного розволокнення шкіряних виробів. Експериментальна перевірка основних положень теорії технологічних процесів розволокнення волокнистої структури шкіри підтвердила їх правомірність. Проведені експериментальні дослідження експлуатаційних можливостей підошов, взуттєвих картонів, виготовлених з добавками шкіряних волокон, підтвердили високі якісні показники отриманих виробів і ефективність запропонованих технологій розволокнення⁴. Один із офіційних опонентів доктор технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, президент Української технологічної академії В.П.Нестеров, оцінюючи дисертаційне дослідження зазначив: “М.Є.Скибі належить пріоритет в постановці ідей та теми дисертації, вирішенні основних теоретичних та експериментальних задач. Виконання цієї роботи стало можливим завдяки системному аналізу наукових досягнень багатьох формацій вчених у галузі технології взуттєвих і шкіряних матеріалів, фізико-хімії та фізико-механіки полімерів. Дане дисертаційне дослідження має надзвичайно велике значення в багатьох аспектах, в тому числі і для розвитку наукових досліджень нових галузей знань”.

Як визнаного науковця, праці якого високо цінують в наукових колах країни, М.Є.Скибу систематично запрошуюють виступити офіційним опонентом спеціалізовані Вчені ради для захисту дисертацій, а також з проханням здійснити рецензії наукових досліджень. За останні роки ним підготовлено понад 200 наукових праць, 6 монографій, 5 навчальних посіб-

ників. Професор М.Є.Скиба має понад 300 публікацій наукового та навчально-методичного спрямування. За результатами наукових досліджень він отримав багато авторських свідоцтв та 25 патентів на винаходи. За його участю виконано та впроваджено у виробництво 28 госпдоговірних і держбюджетних науково-дослідних тем. Характерним є те, що навчальні посібники “Основи інтелектуальної власності”, “Експлуатація, обслуговування та ремонт машин” користуються попитом не тільки серед студентів Хмельницького національного університету, а і студентів інших навчальних закладів, зокрема Київського національного університету технологій та дизайну, Херсонського національного технічного університету, Мукачівського державного університету.

Частина викладачів, що мають особливо вагомі наукові і творчі здобутки, обрані почесними докторами наук престижних світових університетів, мають почесні звання “Заслужений працівник освіти України”, “Заслужений працівник фізичної культури і спорту України”, “Народний художник України”, “Заслужений художник України”, “Заслужений працівник вищої школи України”, “Заслужений журналіст України”. 38 викладачів обрані академіками галузевих Академій наук, майже півсотні нагороджені знаком “Відмінник освіти України”. За особливо вагомі наукові здобутки доктор технічних наук, професор В.П.Ройзман і доктор економічних наук, професор М.П.Войнаренко удостоєні почесного звання “Заслужений діяч науки і техніки України”.

В університеті функціонують п’ять спеціалізованих вчених рад для захисту докторських та кандидатських дисертацій. За останні три роки в спеціалізованих вчених рада університету захищено три докторські та 53 кандидатських дисертацій. Характерною особливістю підготовки наукових кадрів в університеті є те, що на захист докторських та кандидатських дисертацій виходять в основному випускники університету.

На стендах музею відвідувачі побачуть портрети та цікаву інформацію про керівників ВНЗ: першого ректора С.М.Ганжурова, його наступника – М.І.Карпиленка. Значний внесок у розвиток закладу зробив наступний ректор Р.І.Сілін. Він займав цю посаду протягом рекордного терміну – 27 років і став одним із 500 найвідоміших лідерів впливу⁵. Окремий стенд подає інформацію про сьогоденного ректора університету доктора технічних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України, відмінника освіти України, члена-кореспондента НАПН України, академіка Української технологічної академії, Міжнародної академії інформатизації, Української академії економічної кібернетики, орденоносця, вче-

ного з світовим іменем, видатного представника наукової еліти нашої держави М.Є.Скибу. Микола Єгорович 35 років свого життя присвятив підготовці студентів до самостійного життя, наукових відкриттів, спрямованих на подальший розвиток освіти і науки в Хмельницькій області та Україні. Цілком справедливо і заслужено М.Є.Скибу обрано головою Ради ректорів ВНЗ III – IV рівнів акредитації Хмельниччини, депутатом обласної ради⁶. Особистість професора М.Є.Скиби викликає значну зацікавленість у відвідувачів, і тут до їх послуг книга “Скиба Микола Єгорович. Ректор Хмельницького національного університету. Літопис творчих звершень”, видана до 60-річного ювілею видатного вченого, організатора вищої освіти і громадського діяча, гуманіста і державотворця.

В процесі багаторічної наукової діяльності в університеті сформовано 17 потужних наукових шкіл, які очолюють провідні науковці, знані в Україні і за кордоном.

Чільне місце серед наукових шкіл займає наукова школа ректора університету, доктора технічних наук, професора М.Є.Скиби “Наукові та практичні основи переробки відходів виробництва у легкій промисловості”. Наукові дослідження в школі проводяться в кількох напрямках: теоретичні і практичні основи дезінтеграції відходів полімерних та текстильних матеріалів; створення обладнання і технології для їх вторинної переробки; наукові основи проектування високоєфективних механізмів і пристроїв для машин легкої промисловості; автоматизація процесів складання плоских багаточарових виробів легкої промисловості; наукові основи проектування енергозберігаючих приладів машин легкої промисловості. Науковцями школи захищені 2 докторські і 16 кандидатських дисертацій, видані 3 монографії, 1 підручник, опубліковано понад 250 статей, одержано 40 авторських свідоцтв і патентів.

Наукові школи, сформовані в Хмельницькому національному університеті охоплюють фундаментальні дослідження у галузі природничих, гуманітарних, психолого-педагогічних, соціально-економічних наук. Науковий рівень шкіл засвідчує проблемність тем та науковий імідж керівників.

За наслідками досліджень вчених університету щорічно виходять друком сотні статей, у тому числі в наукових журналах далекого зарубіжжя з високим імпаکت-фактором, що вводить результати досліджень у міжнародний науковий обіг. Десятки монографічних праць з різних галузей науки отримали своє впровадження як в нашій державі, так і за кордоном. Слід відмітити, що значна доля видань мають гриф МОН України.

Стенд “Міжнародні наукові зв’язки” подає важливу інформацію про те, що діяльність університету передбачає активне спілкування його науковців з своїми колегами по науковій праці. Ректор Хмельницького національного університету доктор технічних наук, професор М.Є.Скиба переконаний, що “кожна міжнародна конференція – це ще один крок на шляху до утвердження університету в світовому освітньому і науковому просторі; це – не лише обмін набутим досвідом, напрацюваннями, але й можливість закласти підґрунтя для пошуку нових партнерів”⁷. Саме з цією метою в університеті щорічно проводиться більше десятка міжнародних і республіканських конференцій, де науковці спілкуються, обмінюються думками та ідеями, виносять на широкий загальний результат своїх досліджень, проводять апробацію своїх ідей. В Україні та за кордоном значний інтерес і широку участь заслужили щорічні наукові конференції, що відносяться до різних галузей науки, зокрема: “Маркетингові технології в умовах інноваційного розвитку економіки”, “Моделювання та програмування технологічних процесів. Інженерне проектування машин та вузлів”, “Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи”, “Психолого-педагогічна та медико-соціальна підтримка батьківства”, “Актуальні проблеми філософії та перекладознавства”. Про рівень конференцій свідчить активна участь в їх роботі науковців з провідних університетів і наукових закладів Росії, Польщі, Білорусії, Латвії, Литви, США, Німеччини.

На базі університету створені і активно діють такі міжнародні наукові організації, як Національний комітет України з машинознавства світової організації IFToMM, філіал Міжнародної академії інформаціології, асоціація “ТИСОЛ-Україна”.

Посилений інтерес відвідувачів, особливо молоді, привертає стенд “Студентська науково-дослідна робота”. Наукова діяльність Хмельницького національного університету передбачає не тільки трансформацію результатів досліджень в навчальний процес, а також широке і активне залучення студентів до наукової діяльності з перших років їхнього навчання. З року в рік зростає загальна кількість студентів, що беруть участь в СНДР⁸. Опановують студенти основи науки в науково-дослідних гуртках, що створені при всіх кафедрах. Як правило, керують гуртками найбільш досвідчені науковці. Про результативність студентської науково-дослідної роботи свідчить цифри – з 7000 студентів денної форми навчання в наукових гуртках займається 2100 студентів.

В університеті виправдали себе різні форми наукової роботи студентів: участь у виконанні наукових розробок кафедр, здійснення самостійних

пошукових досліджень, виготовлення дослідних зразків і моделей, розробка програмних продуктів, написання наукових статей, виступи на наукових конференціях і олімпіадах.

За останні роки студенти університету стабільно виборюють більше двадцяти призових місць на Всеукраїнських наукових олімпіадах, що становить 2–3% від загальної кількості призових місць. Такі показники притаманні тільки провідним вищим навчальним закладам України і свідчать про системність наукової та професійної підготовки студентів.

Значних успіхів досягли студенти і на міжнародному рівні. Роботи студентів-дизайнерів впродовж останніх років отримали призові місця на міжнародних конкурсах в Брно, Санкт-Петербурзі, Москві, Києві, Харкові, Одесі, Парижі, Лондоні, Торонто, Мілані. За значні досягнення університету в галузі систем автоматизованого проектування (САПР) Міністерство освіти і науки України надало йому право щорічно проводити Всеукраїнську олімпіаду з предмета “САПР і комп’ютерне моделювання в машинобудуванні”⁹. Студенти мають змогу публікувати результати своїх досліджень у збірниках студентських наукових праць. За ініціативою декана економічного факультету доцента М.І.Бондаренка такі збірники почали видавати всі факультети¹⁰.

Питаннями активізації наукової роботи студентів і аспірантів університету опікується наукове товариство студентів і молодих вчених. Зокрема товариство опікується проведенням студентських наукових конференцій. Щорічно в університеті проводиться 5–6 міжнародних і Всеукраїнських конференцій студентів та молодих вчених. В 2009 р. значний інтерес серед студентів та молодих вчених викликали наукові конференції “Місце національних культур в умовах всесвітньої інтеграції”, “Проблеми розвитку соціально-економічних систем в контексті глобалізаційних викликів”, “Актуальні проблеми комп’ютерних технологій”.

Завжди привертає увагу відвідувачів стенд “Професори ХНУ – видатні вчені сучасності”. Вдало поєднує педагогічну діяльність з науковою доктор технічних наук, професор, технічний геній, вчений з світовим іменем, завідувач кафедри прикладної механіки В.П.Ройзман. Його праці і винаходи відкрили нові наукові напрямки в галузі балансирувочної техніки і надійності, в радіоелектроніці. Двотомна монографія “Основи балансирувочної техніки”, підготовлена в співавторстві з видатними вченими, стала енциклопедичним посібником. Ці роботи були об’єднані в докторську дисертацію, яку він захистив у 1979 р., а в 1980 р. йому було присвоєно вчене звання професора. Вчений активно долучився до створення

на базі Хмельницького національного університету Національного комітету України з машинознавства у складі світової наукової організації IFToMM. В значній мірі саме завдяки титанічним зусиллям Вілена Петровича в галузі наукових пошуків відзначається позитивна динаміка якісних і кількісних показників розвитку всіх основних напрямків діяльності університету.

Багато енергії професор В.П.Ройзман приділив вирішенню суто радіоелектронних проблем і довів необхідність викладати на радіотехнічних факультетах інженерні дисципліни. Приклад сумних наслідків незнання прикладної механіки фахівцями в галузі електроніки виявився хоча б у тому, що не в нас, а у США з’явилися перші зразки високоточної зброї. Там були створені лазерні установки для відпрацювання систем наведення ракет, де довгий час не вдавалося одержати необхідної точності через те, що лазерні промені внаслідок вібрації були розмитими і повільно ухилялися від устаненого положення. Професору В.П.Ройзману досить швидко вдалося розібратися в причинах цього явища. Однак ці роботи в нас з 1998 р. припинені, американські вчені пішли далі. Вілен Петрович зібрав навколо себе видатних фахівців, які тепер працюють у США: математик Л.Д.Вайнгортин, експериментатор М.І.Хавкін, програміст Р.В.Гудіч та інші. Вони стали серцевиною його шкіл. Завдяки такому підбору кадрів професору В.П.Ройзману вдалося спільно вирішувати найрізноманітніші наукові проблеми. Тому, наприклад, основним замовником його робіт був Центральний науково-дослідний радіотехнічний інститут у Москві, в якому працювало 26 лауреатів Ленінської премії та 14 академіків АН СРСР. Тоді відомий академік Л.І.Берг, познайомившись із роботами професора В.П.Ройзмана, сказав: “Вілене Петровичу, так Ви в нас переворот зробіте!” і звернувся з листом до міністра вищої та середньої спеціальної освіти з настійним проханням про відновлення вивчення механіки при підготовці інженерів у галузі електроніки¹¹.

Наукові пошуки вченого вражають широтою і вторгненням у різні галузі знань, що начебто не стикаються між собою. Завдяки професору В.П.Ройзману відкрито новий напрямок в теорії і практиці динаміки роторних систем. Вчений збагатив науку новими ідеями, що згодом були реалізовані в конструкціях або технологіях виготовлення продукції військово-промислового комплексу і народного господарства.

Професор В.П.Ройзман став бажаним доповідачем на вітчизняних і міжнародних наукових конференціях. Вчений гідно представляв Україну з науковими доповідями на всесвітніх конгресах, конференціях і інших

міжнародних наукових форумах у США, АНГЛІЇ, Франції, Німеччині, Японії, Китаї, Австралії, Ізраїлю, Швейцарії, Норвегії, Фінляндії, Іспанії, Італії, Канаді, Чехії, Бразилії, Аргентині, Болгарії, Єгипті й інших країнах. Вілен Петрович отримував особисті гранти в підтримку своєї наукової діяльності від США, Єврокомісії, НАТО, Швейцарії, Австрії, Норвегії, Японії, NASA, Англії, Канади.

Нещодавно професор В.П.Ройзман завершив роботу над навчальним посібником з прикладної механіки для студентів Хмельницького національного університету. Він вийшов у світ у видавництвах Києва і Львова. Видано також навчальний посібник з опору матеріалів для курсантів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б.Хмельницького. В даний час вчений працює над тритомною монографією “Міцність в електроніці”, в якій узагальнює свій 35-літній досвід роботи в цій галузі. Тепер професор В.П.Ройзман готує до відкриття в Хмельницькому національному університеті нову спеціальність “Динаміка і міцність машин” зі спеціалізацією з міцності електронних керуючих систем, для яких зазначена монографія повинна стати навчальним посібником.

Професор В.П.Ройзман – провідний вчений нашої країни в галузях балансовочної техніки і міцностної надійності в радіоелектроніці, єдиний у країні доктор технічних наук у цих галузях знань¹², досвідчений вихователь наукових кадрів. Під його керівництвом захищені 21 кандидатська і 4 докторські дисертації. Наукова діяльність професора В.П.Ройзмана гідна подивування. Його роботи з балансовочної техніки підготували ґрунт для багатьох відкриттів. Перелік його наукових праць містить понад 400 назв, які принесли йому світове визнання. Багато з них стали класичним надбанням світової науки.

Науковий авторитет професора В.П.Ройзмана стрімко зростає з роками напруженої праці. Держава високо оцінила наукові заслуги свого славного сина. 30 травня 1994 р. за особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-дослідну роботу йому присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України, він обраний академіком Міжнародної академії інформатизації.

Значну увагу відвідувачів викликає стенд “Випускники університету – доктори наук”. За час свого існування 13 випускників різних факультетів захистили дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук. Деякі з них тепер працюють в своєму рідному університеті. Особливо вагомих успіхів досягли професори М.П.Войнаренко, М.Ф.Семенюк, М.П.Мазур, Г.С.Калда.

Доктор технічних наук, професор кафедри машинознавства М.Ф.Семенюк є першим випускником університету, що став доктором наук. В 1988–1989 рр. Державним комітетом з народної освіти СРСР був направлений на стажування до Німецької Демократичної Республіки для підготовки докторської дисертації. З дозволу ВАК СРСР представив дисертацію до захисту за місцем стажування – в Вищу технічну школу міста Циттау. 20 червня 1991 р. він успішно захистив дисертацію на здобуття найвищого наукового ступеня Німеччини¹³. Захист викликав широкий міжнародний резонанс, оскільки це був перший випадок, починаючи з 30-х років двадцятого століття – моменту приходу до влади нацистів, коли радянський громадянин здобув найвищий науковий ступінь Німеччини. Про молодого науковця широко писала преса – і західна, і вітчизняна. З поверненням на батьківщину ВАК СРСР відмовився провести нострифікацію і визнати німецький диплом, мотивуючи це тим, що захист відбувся в капіталістичній країні (на той час НДР приєдналася до ФРН). Була винесена постанова про необхідність проведення повторного захисту і визначена відповідна спецрада. В тому ж таки 1991 р. відбувся захист в Київському інституті інженерів цивільної авіації. Через три тижні після захисту ВАК СРСР видав диплом доктора технічних наук. Таким чином, з 1991 р. М.Ф.Семенюк має найвищі наукові ступені двох країн – ФРН та СРСР, що є унікальним як для Німеччини, так і для країн колишнього СРСР.

Професор М.Ф.Семенюк користується авторитетом і визнаний як провідний вчений в галузі теорії тертя та зношування не лише в Україні, а і за її межами – країнах колишнього СРСР, Німеччині, Англії, Польщі, США. Автор майже 250 наукових праць. Під його керівництвом виконана велика кількість науково-дослідних робіт для різних підприємств СРСР та України, результати яких впроваджені у виробництво та навчальний процес. Член редколегії ряду фахових журналів, член спеціалізованих Вчених рад. Протягом 16 років очолює науковий семінар спецради при Хмельницькому національному університеті по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора технічних наук. З числа випускників ВНЗ підготував 17 кандидатів технічних наук. Майже всі вони зараз є викладачами Хмельницького національного університету. Враховуючи знання мов (рідні – українська, польська; досконало – російська, німецька; вільно – англійська), ректорат доручав професору М.Ф.Семенюку налагодження міжнародних зв'язків університету. Не перериваючи викладацької і наукової діяльності, він в період 1993–2001 рр., як додаткове наван-

таження, створював і очолював відділ міжнародних зв'язків університету. Сприяв тому, що велика група молодих вчених пройшли наукові стажування в ФРН та США. В 2001 р. цей обов'язок був з нього знятий в зв'язку з виїздом до ФРН для викладацької роботи протягом навчального року.

М.Ф.Семенюк є професором не тільки Хмельницького національного університету, але й починаючи з 1993 р., регулярно, без шкоди для основної роботи, виїжджає на 2–3 місяці для викладацької роботи в ФРН. За результатами роботи з року в рік стабільно визнається одним з кращих викладачів як українського, так і німецького вишів. Розробив оригінальний курс теорії механізмів і машин, що сприяло значному покращанню викладання цієї дисципліни. Створив мультимедійний підручник (“Лекції з теорії механізмів і машин”), який не має аналогів не тільки в країнах колишнього СРСР і в Німеччині, але й в Євросоюзі.

За роки свого існування Хмельницький національний університет створив сучасну добротну науково-технічну базу, в його стінах працює потужний науково-педагогічний колектив, якому до снаги вирішення найскладніших наукових завдань, які ставить сьогодення. Але це тільки початок. На часі перед науковцями університету стоїть стратегічне наукове завдання, сформульоване ректором університету професором М.Є.Скибою – вийти на рівень сучасних європейських вищих навчальних закладів і своєю діяльністю допомагати Україні активно інтегруватися в європейський і світовий науковий простір. Всі наступні наукові здобутки колективу університету знайдуть своє належне місце в експозиціях музею історії ВНЗ.

Посилений інтерес відвідувачів, особливо молоді, привертає стенд “Спортивна гордість університету”. Складовою частиною виховного процесу в навчальних закладах, важливим компонентом гуманітарного виховання юнаків і дівчат, формування у них високих моральних почуттів, морального та фізичного здоров'я є фізична культура і спорт. Критерієм їх ефективності є рівень фізичного розвитку молодих людей, показники їхнього здоров'я, а також досягнення спортсменів. Фізкультурно-спортивна робота в університеті, завдяки титанічній діяльності заслуженого працівника фізичної культури і спорту України професора Є.М.Свіргунця, який з невеликою перервою майже 36 років очолював кафедру фізичного виховання, поставлена на такий рівень, що спортсмени університету були всесвітні визнання.

Перебуваючи на посаді ректора ВНЗ доктор технічних наук, професор М.Є.Скиба докладає багато зусиль, щоб очолюваний ним ВНЗ і місто Хмельницький були відомі в країні і в світі як визнаний центр розвитку

спорту. Він глибоко розуміє роль фізичної культури і спорту в житті студентської молоді. Завдяки цьому Хмельницький національний університет своїми спортивними досягненнями прославив Хмельниччину і Україну на весь світ. Студенти університету були чемпіонами України, Радянського Союзу, Європи, світу, Всесвітніх літніх Універсіад, Олімпійських ігор.

Першого вересня 2008 р. спортивна громадськість нашої країни відзначила 40-річчя утворення кафедри здоров'я людини та фізичного виховання Хмельницького національного університету. За цей період, завдячуючи наполегливій та цілеспрямованій роботі професорсько-викладацького складу кафедри та спортивного клубу, в стінах університету виховані Олімпійські чемпіони С.Нагорний, Т.Таймазов, О.Жовнір, Г.Пундик та багато інших видатних спортсменів світового рівня, які примножили славу нашої держави, її міць і авторитет в міжнародному співтоваристві. За сорокалітній період кафедра пройшла доволі складний шлях і сьогодні стала науковим, фізкультурно-спортивним центром Поділля.

Викладачі, тренери кафедри, серед яких один доктор наук, 11 кандидатів медичних, педагогічних, фізичної культури і спорту наук, три заслужених тренери України, три заслужених працівники фізичної культури і спорту України, тринадцять заслужених майстрів спорту, майстрів спорту міжнародного класу, майстрів спорту СРСР і України підготували за цей період 11 заслужених майстрів спорту, 31 майстер спорту міжнародного класу, 243 майстри спорту. На честь перемог Хмельницьких студентів – спортсменів на офіційних міжнародних змаганнях 47 разів піднімався державний прапор і лунав гімн нашої країни. Таким спортивним успіхам може позаздрити будь-який столичний ВНЗ¹⁴.

На виконання доручення ректора університету професора М.Є.Скиби кафедрою здоров'я людини та фізичного виховання і спортивним клубом була розроблена нова концепція розвитку спорту в університеті, яка передбачає реалізацію сучасного арсеналу організаційних, матеріально-технічних і науково-методичних факторів, які мають забезпечити її високу результативність.

Посилену увагу ректора університету професора М.Є.Скиби до питань розвитку фізичної культури і спорту можна простежити за результатами виступу спортсменів ВНЗ на Всеукраїнських і Всесвітніх літніх універсіадах, Олімпійських іграх. Найкраще наші спортсмени виступили у 2005 р. на VII літній Універсіаді України: студенти отримали 28 золотих, 13 срібних і 24 бронзових медалі, посіли традиційне перше місце серед ВНЗ IV категорії і п'яте місце серед усіх навчальних закладів нашої краї-

ни, випередивши навіть два спортивні і усі навчальні заклади з факультетами фізичного виховання.

Підсумком плідної багаторічної роботи ректорату, кафедри здоров'я людини та фізичного виховання є також вагомі здобутки на міжнародних змаганнях. У 2003 р. в м. Дегу (Південна Корея) проходила XXII Всесвітня літня Універсіада. Студент гуманітарного інституту В.Лукашенко блискуче перемагає і стає чемпіоном у фехтуванні на шаблях, а потім зі своїми друзями по команді О.Штурбабіним і С.Шкаліковим здобувають срібні нагороди. Не менш успішним був виступ університетських фехтувальників на XXIII Всесвітній літній Універсіаді у турецькому Ізмірі (2005 р.) – О.Партала виграве золото у фехтуванні на шпагах, а срібло знову у командних змаганнях здобувають В.Лукашенко, О.Штурбабін і Д.Бойко.

За рік до проведення Олімпійських ігор у Пекіні, в столиці Таїланду Бангкоку, відбулась XXIV Всесвітня літня Універсіада. Ці змагання стали генеральною репетицією провідних спортсменів випробувати себе в умовах максимально наближених до реальних. А тому студенти 149 країн взяли участь у других за величиною і значенням міжнародних змаганнях. Спортсмени України змагались у п'ятнадцяти дисциплінах із 23, які відбувались за програмою Універсіади. Розігрувалось 236 комплектів нагород. Якщо в Ізмірі збірна команда нашої країни фінішувала на четвертому загальнокомандному місці, то на цій Універсіаді посіла почесне третє місце, програвши лише командам-гігантам Росії і Китаю.

При підтримці ректора професора М.Є.Скиби студентам-спортсменам були створені максимально сприятливі умови для підготовки до цих престижних міжнародних змагань. Вони увійшли в збірні команди студентів країни з фехтування і тхеквондо. Майстер спорту міжнародного класу Г.Пундик отримує срібну нагороду. Потім зі своєю одногрупницею О.Жовнір принесли для своєї країни ще одну срібну медаль. Студенти О.Штурбабін, Д.Бойко і О.Торчук перемігши команди Великобританії (45:32), Китаю (45:44), Угорщини (45:42) і у фіналі переконливо подолавши спортсменів з Південної Кореї (45:38) завоювали золоту нагороду. Ще одну золоту нагороду у командних змаганнях принесла О.Партала. Ніколи спортсмени Хмельницького національного університету з Всесвітніх Універсіад не привозили такої кількості медалей: чотири золотих і три срібних.

Указом Президента України В.Ющенка за високі досягнення в спорті на XXIV Всесвітній літній Універсіаді О.Штурбабін, Д.Бойко, О.Торчук, О.Партала нагороджені медаллю “За працю і звитягу”.

Після змагань на адресу ректора університету професора М.Є.Скиби

надійшов лист від Президента студентської спортивної спілки України, Президента Академії педагогічних наук, академіка В.Г.Кременя, в якому він пише: “Шановний Миколо Єгоровичу! Спортивна студентська спілка України висловлює Вам щиру вдячність за успішний виступ студентів: Партала Ольги, Штурбабіна Олега, Бойка Дмитра, Торчука Олександра, Пундик Галини, Жовнір Ольги на XXIV Всесвітній літній Універсіаді, що проходила в м.Бангкок (Таїланд) з 8 по 18 серпня 2007 року. Просимо відзначити їх успішний виступ в колективі університету. Висловлюємо надію на подальшу співпрацю в справі розвитку фізичної культури та спорту серед студентської молоді”¹⁵.

У 2009 р. відбулась XXV Всесвітня літня Універсіада в Белграді (Сербія). Студентка третього курсу І.Кравчук в складі збірної команди країни з фехтування на шаблях завоювала золоту медаль. На жаль, кращі фехтувальники університету Г.Пундик, О.Жовнір, О.Штарбабін, Д.Бойко, О.Торчук не змогли взяти участь в цих змаганнях, оскільки майже в цей час відбувся чемпіонат Європи у Пловдиві (Болгарія) з фехтування. Збірна команда України в складі яких були Олімпійські чемпіони студентки Г.Пундик і О.Жовнір здобули золоті медалі і знову підтвердили, що вони є також найсильнішими в Європі, переконливо вигравши у фіналі у постійного конкурента команди Росії з рахунком 45:31. Г.Пундик принесла для нашої країни ще одну нагороду, завоювавши бронзову медаль в особистому заліку.

Всесвітні Універсіади хоча займають досить вагоме місце в ієрархії міжнародного спорту і користуються великою популярністю в більшості країн світу, але не мають настільки давньої історії і такого престижу як Олімпійські ігри. Олімпійський рух набув дивовижної стабільності і авторитету, прикладом ефективної співпраці людства в ім'я гармонійного розвитку особистості і співробітництва між державами і народами. Тому спортивним щастям для спортсмена стати учасником цього руху, взяти участь в Олімпійських іграх, а ще більшим щастям – завоювати Олімпійську медаль. Учасниками XXVIII Олімпійських ігор 2004 р. в Афінах були В.Лукашенко, О.Штарбабін (фехтування на шаблях) і Л.Головченко (вільна боротьба). Яскравим тріумфом стали виступи О.Жовнір та Г.Пундик на XXIX літніх Олімпійських іграх у Пекіні, де вони завоювали золоті медалі з фехтування на шаблях.

Про спортивну звитягу колишніх і сучасних студентів університету розповідає стенд “Студенти Хмельницького національного університету – учасники Олімпійських ігор”. Загалом 11 студентів університету були

учасниками Олімпійських ігор. Це: С.Нагорний, Т.Таймазов, О.Жовнір, Г.Пундик, В.Лукашенко, О.Штурбабін, Л.Головченко, В.Паламар, Т.Філонюк, В.Вешко, О.Слівінський. За видатні спортивні досягнення 9 студентів удостоєні високих державних нагород. Студентка Ольга Партала єдина серед спортсменів Хмельницької області нагороджена дипломом Fair Play. Університет протягом останніх років входить в огорту кращих ВНЗ країни в огляді-конкурсі на кращу постановку фізкультурно-спортивної роботи серед студентів.

З нагоди 40-річчя утворення кафедри здоров'я людини і фізичного виховання ХНУ 1 вересня 2008 р. заступник міністра України у справах сім'ї, молоді та спорту М.Дугчак надіслав ректору університету професору М.Є.Скибі привітання, в якому зазначалося: “Прийміть сповнені поваги сердечні вітання з нагоди 40-річчя утворення кафедри здоров'я людини та фізичного виховання, завоювання студентами університету золотих медалей з фехтування на шаблях ХХІХ Олімпійських ігор Галиною Пундик та Ольгою Жовнір.

Своєю наполегливою працею колектив кафедри переконливо довів, що фізкультурно-спортивна складова в університеті стала одним із тих стрижнів, біля якого сформувалась струнка система підготовки висококваліфікованих і фізично здорових спеціалістів.

Упродовж тридцяти років спортсмени Вашого вищого навчального закладу успішно виступають на багатьох міжнародних змаганнях найвищого рангу: спортивний клуб визнаний кращим колективом України, за результатами змагань на всіх Всеукраїнських універсіадах входять у вісімку кращих навчальних закладів країни.

Упевнений, що результати Вашої подальшої роботи і надалі слугуватимуть звеличенню спортивної слави нашої країни, пропаганди здорового способу життя, взірцевої організації навчально-виховного процесу”¹⁶.

За роки існування музею його відвідали відомі в Україні й світі люди. Серед них політики Л.Кравчук, О.Мороз, В.Литвин, Б.Тарасюк, В.Кремінь, Ю.Єхануров, В.Кириленко; письменники Д.Павличко, І.Драч, В.Яворівський; відомі науковці, академіки П.Тронько, В.Гесць, М.Чумаченко; посол США в Україні Стівен Пайфер, посол Королівства Нідерландів Рон Келлер, посол ОБСЄ Кордула Вольмутер, послы і високі посадовці штаб-квартири НАТО Жерар Малє, Мішель Дюре, Карін Якобс, Джеймс Грін. Деякі з них удостоєні почесного звання доктора наук Хмельницького національного університету. Почесні доктори наук активно сприяють процесу утвердженню університету як сучасного європейського

навчального і наукового закладу.

Музей історії університету щорічно проводить 75–80 групових екскурсій та понад 500 індивідуальних бесід з різноманітних проблем розвитку університетського життя; консулює студентів, що займаються науковим висвітленням проблем розвитку університету; бере участь у проведенні загальноуніверситетських заходів виховного характеру; пропагує наукові, культурні та спортивні досягнення викладачів та студентів; веде значну профорієнтаційну роботу; знайомить викладачів та студентів з новими університетськими виданнями наукової та навчально-методичної літератури; відзначає ювілейні дати 5–6 провідних науковців університету, які досягли 70-річчя з дня народження; сприяє розвитку кращих традицій університету.

Тільки за перших 5 років функціонування музею відвідали делегації 35 ВНЗ іноземних держав та більше 50 делегацій інших ВНЗ України. За цей же час з експозицією музею ознайомилися понад 12 тисяч студентів, викладачів, співробітників, випускників університету, учнів шкіл міста та області.

Не можуть не мати позитивного відгуку в серцях студентської молоді рядки з “Книги обліку, відвідувань, відгуків, зауважень та побажань”, де зустрічаються відгуки про музей історії ХНУ на різних мовах світу. “Ми побували в багатьох університетах України і з досвіду можемо сказати без перебільшення – університет достойний. Не часто зустрічаєш таке вміле поєднання творчості і прагматизму” (Вероніка Алексанич – координатор програми ім. Фулбрайта в Україні). Побувавши в університеті, оглянувши музей історії, Герой України, академік НАН України П.Тронько залишив такий запис: “Чудовий вищий навчальний заклад. Пишаюсь тим, що брав участь в його заснуванні”. “Я знав про університет від знайомих, з преси, але не міг уявити того поступу, якого він досяг за порівняно короткий строк”, – таке враження від побаченого залишив академік НАН України М.Чумаченко. “Ми відвідали музей історії університету. З'явилось почуття гордості, що ми навчаємося в цьому ВНЗ”, – такий запис зробили студенти однієї академічної групи після екскурсії в музей історії університету.

Музей історії ХНУ виконує поставлене перед ним завдання: виховувати студентську молодь патріотами молоді Української держави, прищеплювати юнакам і дівчатам безмежну відданість рідній землі, розвивати і пропагувати кращі традиції українського народу і навчального закладу.

Примітки:

1. Йому притаманний природний талант керівника // Освіта України. – 2009. – 11 грудня. – С. 7.
2. Григоренко, О. П. Становлення і розвиток Хмельницького національного університету в експозиціях музею історії ВНЗ / О. П. Григоренко // Науковий вісник “Межибіж”. Матеріали П’ятої науково-краєзнавчої конференції “Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України”. – Меджибіж ; Хмельницький, 2011. – С. 105.
3. Параска, Г. Б. Визнаний в країні і світі науковий центр / Г. Б. Параска // Скиба Микола Єгорович. Ректор Хмельницького національного університету. Літопис творчих звершень. – Хмельницький, 2009. – С. 43.
4. Скиба, М. Є. Наукові основи ресурсозберігаючих технологій переробки відходів натуральних шкір у матеріали та вироби взуттєвого виробництва: автореф. дис. ... доктора технічних наук / М. Є. Скиба. – К., 2004. – С. 42.
5. Григоренко, О. Радомир Іванович Сілін. Життєвий шлях і творчі вершини вченого / О. Григоренко. – Львів, 2011. – 52 с.
6. Гавчук, І. Із завзяттям до нових висот / І. Гавчук // Скиба Микола Єгорович. Ректор Хмельницького національного університету. Літопис творчих звершень. – Хмельницький, 2009. – С. 2.
7. Йохна, М. А. Міжнародне визнання університету / М. А. Йохна // Скиба Микола Єгорович. Ректор Хмельницького національного університету. Літопис творчих звершень. – Хмельницький, 2009. – С. 53.
8. Кадри для служби сервісу. Становлення та розвиток університету. Збірник документів і матеріалів (1967–1994). – Хмельницький, 2007. – С. 309.
9. Університет (газета Хмельницького національного університету). – 2009. – № 5. – С. 5.
10. Ткачук, І. Як ми стали Національним / І. Ткачук // Університет (газета Хмельницького національного університету). – 2004. – № 8. – С. 2.
11. Богорош, О. Ученого з української глибини знають у світі / О. Богорош // Світ. – 2005. – №13-14. – С. 2.
12. Григоренко, А. П. Творческие высоты ученого. К 70-летнему юбилею профессора Вилена Петровича Ройзмана / А. П. Григоренко // Вібрації в техніці та технологіях. – Вінниця, 2005. – № 1. – С. 82.
13. Середа, О. “Піфагор не захистив би дисертацію” / О. Середа // Корчагинець. – 1991. – 28 вересня. – С. 2.
14. Григоренко, О. П. Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, професор Євген Свіргунець – видатний організатор розвитку фізичної культури і спорту вищих досягнень / О. П. Григоренко // Місто Хмельницький в контексті історії України. Матеріали III науково-краєзнавчої конференції “Місто

Хмельницький в контексті історії України”. – Хмельницький, 2011. – С. 606.

15 Біжучий архів Хмельницького національного університету. Папка “Документація керівних органів на адресу ректора у 2007 році”. – С. 28.

16 Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту та фізичної реабілітації. Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 40-річчю кафедри здоров’я людини та фізичного виховання. – Хмельницький, 2008. – С. 3.

Резюме

Исследуется культурно-просветительная работа музея истории Хмельницкого национального университета – первого высшего учебного заведения в городе Хмельницком. Акцентируется внимание на том, что указанное подразделение стало важным средством патриотического воспитания студенческой молодежи.

Ключевые слова: музей истории, Хмельницкий национальный университет, стенд, экспонат, экспозиция, студенческая молодежь, посетители, отзывы, ректорат, ученые.

Одержано 12 жовтня 2011 р.

УДК 304.44(477)“20”

О.П.Жалюк

Творчо-комерційна діяльність закладів культури клубного типу на Вінниччині і Хмельниччині на початку ХХІ ст.

Аналізується стан та проблеми творчо-комерційної діяльності клубних закладів подільського регіону на початку ХХІ ст.

Ключові слова: Вінниччина, Хмельниччина, клубні заклади, платні послуги, індустрія дозвілля, ринкова економіка.

Нова ринкова економіка поставила вимогу комерціалізації культурно-творчої діяльності закладів культури. Платні послуги культурно-просвітніх установ населенню все більше входять в практику їх роботи. Це не проста проблема, оскільки пов’язана: по-перше, з розвитком матеріальної і тех-